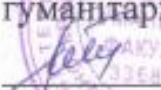


**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан соціально-гуманітарного факультету

 Оксана ГОМОТЮК

« 02 » 10 2025р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

 Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ННІНОТ

 Святослав ПИТЕЛЬ

« 02 » 10 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Методологія психології»

ступінь вищої освіти - магістр

галузь знань - С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

спеціальність - С4 Психологія

Освітньо-професійна програма - «Психологія»

кафедра психології та соціальної роботи

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практ. (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	1	2	32	14	5	6	93	150	2
Заочна	1	2	8	4	-	-	138	150	2

Тернопіль – ЗУНУ
2025

Робочу програму склав професор кафедри психології та соціальної роботи, доктор психологічних наук, професор **Фурман Анатолій Васильович**

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та соціальної роботи, протокол № 2 від «2» 10, 2025 р.

Завідувач кафедри психології та соціальної роботи, д.психол.н., професор



Андрій ГІРНЯК

Гарант ОП «Психологія»
д.психол.н., професор



Оксана ФУРМАН

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МЕТОДОЛОГІЯ ПСИХОЛОГІЇ»

1. Опис дисципліни «Методологія психології»

Дисципліна «Методологія психології»	Галузь знань, спеціальність, ОПП, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»,	Статус дисципліни вибіркова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 4	спеціальність С4 Психологія освітньо-професійна програма «Психологія»	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2</i>
Кількість змістових модулів – 4	Ступінь вищої освіти – магістр	Лекції: <i>Денна – 32</i> <i>Заочна – 8</i> Практичні заняття: <i>Денна – 14</i> <i>Заочна – 4</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна – 93</i> <i>Заочна – 138</i> Індивідуальна робота – 5 Тренінг – 6
Тижневих годин: Денна форма навчання – 8 з них аудиторних – 3		Вид підсумкового контролю – екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Методологія психології»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Курс методології психології передбачає чітко організоване та психодидактично технологізоване системне вивчення форм, методів та інструментів психологічного пізнання у методологічному форматі всіх чотирьох типів наукової раціональності – класичної, некласичної, посткласичної і постнекласичної, а також опанування принципами, підходами, методологемами і способами здійснення продуктивних теоретичних та емпіричних досліджень у царині сучасної психології.

Метою дисципліни «Методологія психології» є створення найбільш сприятливих полікомунікативних умов для опанування студентами-психологами взаємоузгодженим плетивом знань, норм, цінностей і компетенцій у сфері методології, методів і логіко-методологічних процедур гуманітарного пізнання і конструювання психодуховної дійсності у їх центруванні на особливому *предметному полі* – психологічній миследіяльності, професійному методологуванні та модульно-розвивальному мислевчиненні у різновекторному поступі дослідницьких методологій теоретичного, прикладного, емпіричного та досвідного психологічного спрямування. .

2.2. Завдання вивчення дисципліни

- окреслити предметне поле сучасної методології науки, а також висвітлити структуру, функції та рівні організації раціонального і суто гуманітарного знання;
- охарактеризувати ідеали-типи наукової раціональності та еволюцію психологічного знання в історії людства;
- обґрунтувати типи миследослідницьких і парадигмально-дослідницьких методологій у сучасній психології;

- проаналізувати евристичні можливості і перспективи розвитку напрямів методологування у психології, а також аргументувати інноваційність методологічної оптики циклічно-вчинкової організації теорії як системи раціогуманітарного знання;
- відрефлексувати переваги і недоліки основних парадигмально-дослідницьких карт сучасної психології – природничо-наукової, гуманітарної, екзистенційної, критицистської, конструктивістської, вчинкової і вітакультурної;
- презентувати студентам наукові школи як ресурс методологічних досліджень у психології, зокрема охарактеризувати їх засадничі умови виникнення, категорійний профіль, типи шкіл та умови їх ефективного розвіткового функціонування.

3. Програма навчальної дисципліни «Методологія психології»

Змістовий модуль 1. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ І СУЧАСНІ УЯВЛЕННЯ ПРО НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ

Тема 1. Предметне поле методології науки.

Поняття про метод, методологію і методологічну роботу. Науковий метод, його принципи та атрибутивні ознаки. Співвідношення змісту та обсягу понять «філософія», «наука», «світогляд». Об'єкт і предмет пізнання в науковому витлумаченні. Предметне поле і завдання методології науки. Рефлексія наукового знання.

[2; 10; 13; 15; 16; 20; 26; 30].

Тема 2. Структура, функції та рівні організації наукового (раціонального) знання.

Філософська методологія як багатоманіття форм і методів теоретичного пізнання дійсності. Загальнонаукова методологія як цілісна система методологічних знань у сфері науки. Методології окремих наук і наукових дисциплін. Конкретно-тематична методологія, її засобове та процедурне забезпечення. Ситуаційна методологія як набір методик і технік проведення окремих досліджень. Особливості методологічного знання порівняно із теоретичними знаннями. Деструктивна і нормативна функції методологічного знання.

[4; 8; 9; 10; 15; 23; 30; 36].

Тема 3. Типи наукової раціональності та еволюція психологічного знання.

Методологічна оптика як інструмент пізнання і як метафоричний конструкт постмодернізму. Методологічна оптика у зміні типів наукової раціональності. Класичний ідеал раціональності у психології та його методологічна характеристика. Некласичний етап раціональності у психології та його методологічна характеристика. Постнекласичний ідеал раціональності у психології та його надскладна методологічна оптика. Поняття про постнекласичну епістемологію.

[2; 6; 8; 20; 22; 26; 30; 34].

Змістовий модуль 2. ТИПИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕТОДОЛОГІЙ У ТЕОРЕТИЧНІЙ ТА ЕМПІРИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 4. Типи наукового мислення і чотирискладовість сучасної науки.

Типологія як методологічна процедура. Поняття про мислещему як інструмент пізнання. Принцип кватерності в науці і психології. Сцієнтизм і гуманізм як напрями розвитку психології. Канонічна психологія В.А. Роменця: метатеорія, метод вчинкової діалектики, ідея вчинку, принцип учинковості, психософії вчинку. Складові психологічної науки, емпірична, засадова, культурно-світоглядна. Взаємодоповнення теоретичної та емпіричної дослідницької діяльності.

[1; 3; 13; 20; 21; 29].

Тема 5. Типологічне обґрунтування напрямів методологування у психології.

Методологічна концепція парадигми Т. Куна та її характеристика. Поняття про багаторівневість парадигмальних досліджень у психології. Методологування як практика філософської і наукової методологій. Авторська шестирівнева модель методологування як

професійної миследіяльності та її логіко-змістовий аналіз. Характеристика основних напрямів наукової методології у філософії та гуманітаристиці: природничо-наукового, аналітичного, соціального, гуманітарного.

[3; 7; 9; 11; 13; 14; 16].

Тема 6. Типи парадигмально-дослідницьких методологій у психології.

Поняття про парадигмально-дослідницьку методологію і парадигмально-дослідницьку карту. Особливості повноцінного соціально-психологічного дослідження. Визначення методологом описання та експериментування, пояснення і розуміння у психології. Обґрунтування типів парадигмально-дослідницьких методологій, їх сутності та спрямування, основного чи основних методів і методологічних можливостей. Сутність і переваги історико-психологічної (В.А. Роменець) і вітакультурної (А.В. Фурман) метапарадигм у сучасній психології.

[1; 3; 13; 14; 16; 18; 20; 22; 29].

Тема 7. Методологічна оптика циклічно-вчинкової організації теорії як системи раціонального знання.

Методологічна оптика як предмет рефлексивного методологування. Визначення змісту поняття «методологічна оптика» за вчинковим принципом. Кватерне спричинення методологічної оптики у психології як окремої рефлексивної налаштованості дослідницької свідомості. Принципи, закономірності та нормативи циклічно-вчинкового підходу в методології психології А.В. Фурмана. Теорія як універсальна форма пізнання і синтетична форма організації знання. Поняття про мислевчинення, його структуру і функції. Інструменти методологування та їх мислевчинковий потенціал. Теорія як інтегральне знанняве утворення і як циклічно-вчинкова організація наукового знання. Виміри або модуси сутнісної визначеності теорії та їх характеристика.

[2; 3; 13; 16; 18; 21; 22; 26].

Змістовий модуль 3. ПАРАДИГМАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ КАРТИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 8. Природничо-наукова парадигмально-дослідницька карта.

Методологічна концепція парадигми Томаса Куна, її переваги та обмеження. Методологія парадигмальних досліджень у гуманітаристиці А.В. Фурмана. Модуси цілісності, структура і функції парадигми у психології. Поняття про парадигмально-дослідницьку карту та про її структурно-функціональну організацію. Багатопарадигмальність сучасної психології. Позитивізм як метапарадигмальна стратегія наукового пізнання. Принципи раціональної побудови світу (раціональності), ідеалізації, адекватності методу, предмету дослідження, емпіричної фактичності, теоретичної редукції психічної реальності, відносної істинності психологічного знання. Теоретичний світ психології. Експеримент як основний засіб добування та істинності психологічного знання. Принцип детермінізму (спричинення) у психології та варіанти його інтерпретації. Проблема системної детермінації психіки і способи її розв'язання. Подвійна буттєвість психічного як ноуменальної дійсності та феноменальної реальності. Міфологеми психології та криза природничо-наукової парадигмальної карти у психології.

[3; 11; 13; 14; 16; 20; 21; 22; 30].

Тема 9. Гуманітарна та екзистенційна парадигми у психології.

Гуманітарна психологія та особливості її предметного поля. Науки про дух: розуміння вчинків і душевних станів людини, а також внутрішньої дійсності її переживань. Пояснювальна та розуміннєво течії психології. Розуміння як екзистенційне базове визначення людського буття і сутнісно як пізнання сенсу та оперування у свідомості сенсоформами. Тлумачення або/та інтерпретація як мистецтво розуміння. Герменевтика і герменевтичну методологію. Предметне поле та методи психологічної герменевтики. Анти позитивізм і його методологічні настановлення. Психологічна герменевтика як перспективний напрям

досліджень. Гуманістичний ідеал та екзистенціалі (святості) людського життя та їх актуалізаційний і самоактуалізаційний потенціал у контексті розвитку особистості. Людська суб'єктивність і концепції самоактуалізації, повноцінного функціонування, самореалізації і самоефективності особистості (Г. Балл, А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Олпорт, А. Бандура та ін.). Суб'єктивний досвід і пікові переживання особи як члена суспільства.
[2; 3; 13; 18; 20; 22].

Тема 10. Критицистська і конструктивістська парадигмально-дослідницькі карти психології.

Критицизм як метод, напрям, філософська позиція, методологічні стратегія і підхід. Критичний раціоналізм як методологічна орієнтація. К. Поппер і сформульований ним принцип фальсифікації. Методологія науково-дослідницьких програм Імре Лакатоша. Поняття про тверде ядро і про захисний пояс дослідницької програми. Конструктивізм як методологічна стратегія неklasичної раціональності й утвердження неklasичної епістемології. Конструктивістська метапарадигмальна карта, її побудова та змістове й методологічне наповнення її сегментів. Соціальний, радикальний і психокультурних конструктивізм та їхні методологічні програми. Психокультура як міждисциплінарний постнеklasичний синтез різноаспектних знань. Еволюція культурно-наукових традицій як історично змінних систем людського знання про природу сущого і способи поводження з ним: синкретична, теоцентрична, модерністська, постмодерністська, пост-постмодерністська. Поняття про теоретичний конструкт і метапарадигмальну знанняєв карту.
[3; 11; 13; 15; 16; 18; 20; 22; 26].

Тема 11. Вчинкова і вітакультурна психософські метапарадигми.

Принцип учинковості, категорія вчинку і вчинковий підхід у психології: від М.М. Бахтіна і С.Л. Рубінштейна до В.А. Роменця. Канонічна психологія В.А. Роменця та її предметне поле. Психософія вчинку В.А. Роменця як методологія пізнання сутності людського буття. методологіям як перспектива розвитку психології та гуманітарної епістемології. Системомислєдіяльнісна методологія як філософсько-ігротехнічна школа Г.П. Щєдровицького та її основні виміри-складові мислєдіяльності і мислєкомунікації. Методологічне мислення як осереддя психологічного методологування. Канонічні ознаки методологічної роботи, їх характеристика, мислєсхеми і пояснювальні функції у проєкції на психологію як сферу мислєдіяльності. Схема-матриця модульно-розвивального оргпростору професійного методологування та її мислєвчинкове і психологічне забезпечення під час проведення методологічних семінарів і сесій. Вітакультурна методологія А.В. Фурмана, її центри і поняттєво-категорійний лад. Принципи, закономірності, нормативи і настановлення циклічно-вчинкового підходу у царині психологічного пізнання, конструювання і прикладного методологування.
[1; 2; 3; 13; 16; 20; 21; 25].

Змістовий модуль 4. НАУКОВІ ШКОЛИ ЯК РЕСУРС МЕТОДОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПСИХОЛОГІЇ

Тема 12. Мета, завдання, зміст та особливості методологічних досліджень у сфері психології.

Психологія як гуманітарна наука і як сфера мислєдіяльності. Психологічне мислення як предмет методологічних досліджень у психології. Методологічна оптика як система лінз професійного методологування у сфері психології та її класичний, неklasичний, постklasичний і постнеklasичний інваріанти або типи-стратегії. Базові форми методологування (аналіз, рефлексія, розуміння, мислення, робота, мислєдіяльність) як інтелектуальні інструменти добування методологічного знання про психодуховний світ людини. Авторська концепція професійного методологування, його рівні, форми, наскрізні процеси, критерії, засоби і параметри. Схема мислєдіяльності Г.П. Щєдровицького і модель модульно-розвивального оргпростору мислєвчинення А.В. Фурмана. Психологічна наука і практика як сфера професійного методологування та рефлексивного конструювання.

Методологічні орієнтації (напрями) і методологічні тенденції розвитку сучасної психології. Розуміння та пояснення у психології як логіко-методологічні процедури.

[3; 6; 13; 16; 20; 22; 24; 25; 26].

Тема 13. Засадничі умови виникнення наукових шкіл у психології.

Наукова школа як усталена форма професійної організації групової дослідницької програми. Науково-дослідницька програма школи. Лабораторія, інститут як центр науково-дослідницької роботи. Онтологічні виміри життєдіяльності та основні феноменологічні прояви (феномени) наукової школи. Лідер, фундатор чи керівник наукової школи і характеристика його особистості. Колектив однодумців (колег, учнів, наступників) і благодатний для групової творчості соціально-психологічний клімат школи. Категорійне ядро науково-дослідницької програми і його новизна та категорійні регулятори. Порівняльний структурно-функціональний аналіз логічних структур дослідницьких програм Імре Лакатоша і Михайла Ярошевського та визначення їх евристичного потенціалу у психології. Гуманітарна наука як глобальна дослідницька програма та етапи (періоди) її новітнього становлення. Концепції нормативної епістемології та раціональної методології Імре Лакатоша та їх рамкові умови стосовно психології. Системно-діяльнісний і системомислєдіяльнісний підходи до створення науково-дослідницьких програм у психології. Поняття про методологічну план-карту дослідження. Категорійний профіль конкретної психологічної школи.

[3; 11; 13; 16; 21; 22].

Тема 14. Категорійний профіль наукової школи.

Категорійний лад психологічної науки, теоретичний світ психології. Категоріогенез та його закономірності. Емпіричний, теоретичний, категорійний і методологічний рівні або смуги руху-розвитку психологічної думки. Категорії науки (власне категорійні поняття) і категорії культури (тобто світоглядні універсалії). Категорійна модель світу і внесок у її розвиток сучасної академічної психології. Логіко-параметрична структура поняття як форми мислення і знаннєвої одиниці. Формула категорії в аналітичних контекстах мікрокатегоріогенезу і макрокатегоріогенезу. Слово, ім'я, термін, поняття як основні етапи мікрокатегорійної генези. Взаємодоповнення генетичних форм категорійної моделі світу як результат макрокатегоріогенезу. Основні логіко-змістові фокуси категорії за методологічною концепцією Г.П. Щедровицького та їх ідеальна проекція на поняттєво-категорійне поле сучасної психології. Бінарна мислєсхема категорійного світу як осереддя психологічної науки. Ступені розвитку понять в онтогенезі особистості за методологічною концепцією Л.С. Виготського. Закон еквівалентності понять у контексті вузлової для психології людини проблеми мислення і мовлення. Довгота і широта понять, понятійні картини проблемної свідомості людини, осмислене слово як малий світ свідомості. Категоризація як логіко-методологічна процедура. Категорійний лад психології (О.М. Ткаченко, В.А. Роменець. П.А. М'ясоїд, А.В. Фурман).

[1; 2; 3; 13; 16; 22; 24; 25; 26; 29].

Тема 15. Типи наукових шкіл та умови їх ефективного функціонування.

Достатні умови ефективного функціонування наукових шкіл у психології. Організаційно-діяльнісна гра як унікальна форма професійного методологування. Лідери наукової школи та її структурно-рольова організація: учні першого і другого кіл, прибічники, опонентське коло, світ науки, освіти культури, суспільства. Головні завдання наукової школи у лоні розвитку загальнолюдської та етнонаціональної культури. Шеріг причин занепаду гуманітарно зорієнтованих наукових шкіл у період глобалізації цивілізаційного розвитку людства. Типологічні форми організації життєдіяльності наукових шкіл: протошкола, науково-освітня, школа як дослідницький колектив і як новий напрям у розвитку психології, школа четвертого покоління, або школа парадигмального типу. Наукові школи в історії психології: В. Вундта, З. Фройда, К.Г. Юнга, С.Л. Рубінштейна. Л.С. Виготського, В.А. Роменця, Т.С. Яценко, А.В. Фурмана та ін. Особистість ученого і визначальна роль у створенні дослідницької програми лідера школи. Осереддя творчого потенціалу школи – суттєвий

категорійний зсув у розвитку психологічної науки. Освітologia як синтетична соціогуманітарна наука. Основи теорії професійного методологування. Науково-методологічні напрями у психології: психоаналітичний, бігевіористський, гештальтпсихологічний, гуманістичний, діяльнісний, канонічно-психологічний, вітакультурний.

[1; 2; 3; 13; 16; 20; 21; 22; 29; 30].

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Методологія психології» (денна форма навчання)

	Кількість годин				
	Лекції	Прак-тичні заняття	Самос-тійна робота	Індиві-дуальна робота	Контр. заходи
Змістовий модуль 1. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ І СУЧАСНІ УЯВЛЕННЯ ПРО НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ.					
Тема 1. Предметне поле методології науки.	2	-	6	-	
Тема 2. Структура, функції та рівні організації наукового знання.	2	1	6	-	
Тема 3. Типи наукової раціональності та еволюція психологічного знання.	2	1	6	-	
Змістовий модуль 2. ТИПИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕТОДОЛОГІЙ У ТЕОРЕТИЧНІЙ ТА ЕМПІРИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ.					
Тема 4. Типи наукового мислення і чотирискладовість сучасної науки.	2	1	6	1	
Тема 5. Типологічне обґрунтування напрямів методологування у психології.	2	1	6	-	
Тема 6. Типи парадигмально-дослідницьких методологій у психології.	2	1	6	-	
Тема 7. Методологічна оптика циклічно-вчинкової організації теорії як системи раціонального знання.	4	1	9	-	
Змістовий модуль 3. ПАРАДИГМАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ КАРТИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.					
Тема 8. Природничо-наукова парадигмально-дослідницька карта.	2	1	6	-	
Тема 9. Гуманітарна та екзистенційна парадигми у психології.	2	1	6	-	
Тема 10. Критицистська і конструктивістська парадигмально-дослідницькі карти психології.	2	1	6	1	
Тема 11. Вчинкова і вітакультурна психософські метапарадигми.	2	1	6	1	
Змістовий модуль 4. НАУКОВІ ШКОЛИ ЯК РЕСУРС МЕТОДОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПСИХОЛОГІЇ.					
Тема 12. Мета, завдання, зміст та особливості методологічних досліджень у сфері психології.	2	1	6	1	
Тема 13. Засадничі умови виникнення наукових шкіл у психології.	2	1	6	-	
Тема 14. Категорійний профіль наукової школи.	2	1	6	-	
Тема 15. Типи наукових шкіл та умови їх ефективного функціонування.	2	1	6	1	М. 1 – 2 год.
Разом	32	14	93	5	

(заочна форма навчання)

	Кількість годин		
	Лекції	Прак-тичні заняття	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. МЕТОДОЛОГІЯ НАУКИ І СУЧАСНІ УЯВЛЕННЯ ПРО НАУКОВЕ ПІЗНАННЯ.			
Тема 1. Предметне поле методології науки.	2		8
Тема 2. Структура, функції та рівні організації наукового знання.			8
Тема 3. Типи наукової раціональності та еволюція психологічного знання.			8
Змістовий модуль 2. ТИПИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ МЕТОДОЛОГІЙ У ТЕОРЕТИЧНІЙ ТА ЕМПІРИЧНІЙ ПСИХОЛОГІЇ.			
Тема 4. Типи наукового мислення і чотирискладовість сучасної науки.	2	2	8
Тема 5. Типологічне обґрунтування напрямів методологування у психології.			8
Тема 6. Типи парадигмально-дослідницьких методологій у психології.			8
Тема 7. Методологічна оптика циклічно-вчинкової організації теорії як системи раціонального знання.			10
Змістовий модуль 3. ПАРАДИГМАЛЬНО-ДОСЛІДНИЦЬКІ КАРТИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ.			
Тема 8. Природничо-наукова парадигмально-дослідницька карта.	2		10
Тема 9. Гуманітарна та екзистенційна парадигми у психології.			10
Тема 10. Критицистська і конструктивістська парадигмально-дослідницькі карти психології.			10
Тема 11. Вчинкова і вітакультурна психософські метапарадигми.			10
Змістовий модуль 4. НАУКОВІ ШКОЛИ ЯК РЕСУРС МЕТОДОЛОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ У ПСИХОЛОГІЇ.			
Тема 12. Мета, завдання, зміст та особливості методологічних досліджень у сфері психології.	2	2	10
Тема 13. Засадничі умови виникнення наукових шкіл у психології.			10
Тема 14. Категорійний профіль наукової школи.			10
Тема 15. Типи наукових шкіл та умови їх ефективного функціонування.			10
Разом	8	4	138

5. Тематика практичних занять

Денна форма навчання

Практичне заняття 1

Тема 1. *Структура, функції та рівні організації наукового (раціонального) знання. Типи наукової раціональності та еволюція психологічного знання.*

1. Філософська методологія як багатоманіття форм і методів теоретичного пізнання дійсності.

2. Загальнонаукова методологія як цілісна система методологічних знань у сфері науки.
 3. Методології окремих наук і наукових дисциплін.
 4. Конкретно-тематична методологія, її засобове та процедурне забезпечення.
 5. Ситуаційна методологія як набір методик і технік проведення окремих досліджень.
 6. Особливості методологічного знання порівняно із теоретичними знаннями.
 7. Деструктивна і нормативна функції методологічного знання.
 8. Методологічна оптика як інструмент пізнання і як метафоричний конструкт постмодернізму.
 9. Методологічна оптика у зміні типів наукової раціональності.
 10. Класичний ідеал раціональності у психології та його методологічна характеристика.
 11. Некласичний етап раціональності у психології та його методологічна характеристика.
 12. Постнекласичний ідеал раціональності у психології та його надскладна методологічна оптика. Поняття про постнекласичну епістемологію.
- [2; 4; 6; 8; 9; 10; 15; 20; 22; 23; 26; 30; 34].

Практичне заняття 2

Тема. *Типи наукового мислення і чотирискладовість сучасної науки. Типологічне обґрунтування напрямів методологування у психології.*

1. Типологія як методологічна процедура.
 2. Поняття про мислесхему як інструмент пізнання. Принцип кватерності в науці і психології.
 3. Сцієнтизм і гуманізм як напрями розвитку психології. Канонічна психологія В.А. Роменця: метатеорія, метод вчинкової діалектики, ідея вчинку, принцип учинковості, психософії вчинку.
 4. Складові психологічної науки, емпірична, засадова, культурно-світоглядна. Взаємодоповнення теоретичної та емпіричної дослідницької діяльності.
 5. Методологічна концепція парадигми Т. Куна та її характеристика.
 6. Поняття про багаторівневність парадигмальних досліджень у психології.
 7. Методологування як практика філософської і наукової методологій. Авторська шестирівнева модель методологування як професійної миследіяльності та її логіко-змістовий аналіз.
 8. Характеристика основних напрямів наукової методології у філософії та гуманітаристиці: природничо-наукового, аналітичного, соціального, гуманітарного.
- [3; 7; 9; 11; 13; 14; 16].

Практичне заняття 3

Тема. *Типи парадигмально-дослідницьких методологій у психології. Методологічна оптика циклічно-вчинкової організації теорії як системи раціонального знання.*

1. Поняття про парадигмально-дослідницьку методологію і парадигмально-дослідницьку карту.
2. Особливості повноцінного соціально-психологічного дослідження. визначення методологом описання та експериментування, пояснення і розуміння у психології.
3. Обґрунтування типів парадигмально-дослідницьких методологій, їх сутності та спрямування, основного чи основних методів і методологічних можливостей.
4. Сутність і переваги історико-психологічної (В.А. Роменець) і вітакультурної (А.В. Фурман) метапарадигм у сучасній психології.

5. Методологічна оптика як предмет рефлексивного методологування. Визначення змісту поняття «методологічна оптика» за вчинковим принципом.
 6. Кватерне спричинення методологічної оптики у психології як окремої рефлексивної налаштованості дослідницької свідомості.
 7. Принципи, закономірності та нормативи циклічно-вчинкового підходу в методології психології А.В. Фурмана.
 8. Теорія як універсальна форма пізнання і синтетична форма організації знання.
 9. Поняття про мислевчинення, його структуру і функції.
 10. Інструменти методологування та їх мислевчинковий потенціал.
 11. Теорія як інтегральне знання-створення і як циклічно-вчинкова організація наукового знання. Виміри або модуси сутнісної визначеності теорії та їх характеристика.
- [2; 3; 13; 16; 18; 21; 22; 26].

Практичне заняття 4

Тема. *Природничо-наукова парадигмально-дослідницька карта. Гуманітарна та екзистенційна парадигми у психології.*

1. Методологічна концепція парадигми Томаса Куна, її переваги та обмеження.
2. Методологія парадигмальних досліджень у гуманітаристиці А.В. Фурмана.
3. Модуси цілісності, структура і функції парадигми у психології. Поняття про парадигмально-дослідницьку карту та про її структурно-функціональну організацію.
4. Багатопарадигмальність сучасної психології. Позитивізм як метапарадигмальна стратегія наукового пізнання.
5. Принципи раціональної побудови світу (раціональності), ідеалізації, адекватності методу, предмету дослідження, емпіричної фактичності, теоретичної редукції психічної реальності, відносної істинності психологічного знання.
6. Теоретичний світ психології.
7. Експеримент як основний засіб добування та істинності психологічного знання.
8. Принцип детермінізму (спричинення) у психології та варіанти його інтерпретації.
9. Проблема системної детермінації психіки і способи її розв'язання.
10. Подвійна буттєвість психічного як ноуменальної дійсності та феноменальної реальності.
11. Міфологеми психології та криза природничо-наукової парадигмальної карти у психології.
12. Гуманітарна психологія та особливості її предметного поля.
13. Науки про дух: розуміння вчинків і душевних станів людини, а також внутрішньої дійсності її переживань.
14. Пояснювальна та розуміннєво течії психології.
15. Розуміння як екзистенційне базове визначення людського буття і сутнісно як пізнання сенсу та оперування у свідомості сенсоформами.
16. Тлумачення або/та інтерпретація як мистецтво розуміння.
17. Герменевтика і герменевтичну методологію. Предметне поле та методи психологічної герменевтики. Анти позитивізм і його методологічні настановлення. Психологічна герменевтика як перспективний напрям досліджень.
18. Гуманістичний ідеал та екзистенціали (святості) людського життя та їх актуалізаційний і самоактуалізаційний потенціал у контексті розвитку особистості.
19. Людська суб'єктивність і концепції самоактуалізації, повноцінного функціонування, самореалізації і самоефективності особистості (Г. Балл,

А. Маслоу, К. Роджерс, Г. Олпорт, А. Бандура та ін.). Суб'єктивний досвід і пікові переживання особи як члена суспільства.
[2; 3; 13; 18; 20; 22].

Практичне заняття 5

Тема. *Критицизм і конструктивізм парадигмально-дослідницькі карти психології. Вчинкова і вітакультурна психософські метапарадигми.*

1. Критицизм як метод, напрям, філософська позиція, методологічні стратегія і підхід.
 2. Критичний раціоналізм як методологічна орієнтація. К. Поппер і сформульований ним принцип фальсифікації.
 3. Методологія науково-дослідницьких програм Імре Лакатоша. Поняття про тверде ядро і про захисний пояс дослідницької програми.
 4. Конструктивізм як методологічна стратегія неklasичної раціональності й утвердження неklasичної епістемології. Конструктивістська метапарадигмальна карта, її побудова та змістове й методологічне наповнення її сегментів.
 5. Соціальний, радикальний і психокультурних конструктивізм та їхні методологічні програми. Психокультура як міждисциплінарний постнекласичний синтез різноаспектних знань.
 6. Еволюція культурно-наукових традицій як історично змінних систем людського знання про природу суцього і способи поводження з ним: синкретична, теоцентрична, модерністська, постмодерністська, пост-постмодерністська.
 7. Поняття про теоретичний конструкт і метапарадигмальну знанняве карту.
 8. Принцип учинковості, категорія вчинку і вчинковий підхід у психології: від М.М. Бахтіна і С.Л. Рубінштейна до В.А. Роменця.
 9. Канонічна психологія В.А. Роменця та її предметне поле.
 10. Психософія вчинку В.А. Роменця як методологія пізнання сутності людського буття. методологіям як перспектива розвитку психології та гуманітарної епістемології.
 11. Системомислєдїяльнїсна методологія як філософсько-ігротехнічна школа Г.П. Щєдровицького та її основні виміри-складові мислєдїяльності і мислєкомунікації.
 12. Методологічне мислення як осереддя психологічного методологування. Канонічні ознаки методологічної роботи, їх характеристика, мислєсхеми і пояснювальні функції у проєкції на психологію як сферу мислєдїяльності.
 13. Схеми-матриця модульно-розвивального оргпростору професійного методологування та її мислєвчинкове і психологічне забезпечення під час проведення методологічних семінарів і сесій.
 14. Вітакультурна методологія А.В. Фурмана, її центри і поняттєво-категорійний лад.
 15. Принципи, закономірності, нормативи і настановлення циклічно-вчинкового підходу у царині психологічного пізнання, конструювання і прикладного методологування.
- [1; 2; 3; 13; 16; 20; 21; 25].

Практичне заняття 6

Тема. *Мета, завдання, зміст та особливості методологічних досліджень у сфері психології. Засадничі умови виникнення наукових шкіл у психології.*

1. Психологія як гуманітарна наука і як сфера мислєдїяльності. Психологічне мислення як предмет методологічних досліджень у психології.
2. Методологічна оптика як система лінз професійного методологування у сфері психології та її класичний, неklasичний, постklasичний і постнекласичний інваріанти або типи-стратегії.

3. Базові форми методологування (аналіз, рефлексія, розуміння, мислення, робота, мислєдіяльність) як інтелектуальні інструменти добування методологічного знання про психодуховний світ людини.
4. Авторська концепція професійного методологування, його рівні, форми, наскрізні процеси, критерії, засоби і параметри.
5. Психологічна наука і практика як сфера професійного методологування та рефлексивного конструювання.
6. Методологічні орієнтації (напрями) і методологічні тенденції розвитку сучасної психології.
7. Розуміння та пояснення у психології як логіко-методологічні процедури.
8. Наукова школа як усталена форма професійної організації групової дослідницької програми. Науково-дослідницька програма школи. Лабораторія, інститут як центр науково-дослідницької роботи.
9. Онтологічні виміри життєдіяльності та основні феноменологічні прояви (феноменали) наукової школи. Лідер, фундатор чи керівник наукової школи і характеристика його особистості.
10. Колектив однодумців (колеґ, учнів, наступників) і благодатний для групової творчості соціально-психологічний клімат школи.
11. Категорійне ядро науково-дослідницької програми і його новизна та категорійні регулятори.
12. Порівняльний структурно-функціональний аналіз логічних структур дослідницьких програм Імре Лакатоша і Михайла Ярошевського та визначення їх евристичного потенціалу у психології.
13. Гуманітарна наука як глобальна дослідницька програма та етапи (періоди) її новітнього становлення.
14. Концепції нормативної епістемології та раціональної методології Імре Лакатоша та їх рамкові умови стосовно психології.
15. Системно-діяльнісний і системомислєдіяльнісний підходи до створення науково-дослідницьких програм у психології.
16. Поняття про методологічну план-карту дослідження.
17. Категорійний профіль конкретної психологічної школи.
[3; 11; 13; 16; 21; 22].

Практичне заняття 7

Тема. Категорійний профіль наукової школи. Типи наукових шкіл та умови їх ефективного функціонування.

1. Категорійний лад психологічної науки, теоретичний світ психології. Категоріогенез та його закономірності.
2. Емпіричний, теоретичний, категорійний і методологічний рівні або смуги руху-розвитку психологічної думки.
3. Категорії науки (власне категорійні поняття) і категорії культури (тобто світоглядні універсалиї).
4. Категорійна модель світу і внесок у її розвиток сучасної академічної психології.
5. Логіко-параметрична структура поняття як форми мислення і знання своєї одиниці.
6. Формула категорії в аналітичних контекстах мікрокатегоріогенезу і макрокатегоріогенезу. Слово, ім'я, термін, поняття як основні етапи мікрокатегорійної генези. Взаємодоповнення генетичних форм категорійної моделі світу як результат макрокатегоріогенезу.
7. Основні логіко-змістові фокуси категорії за методологічною концепцією Г.П. Щедровицького та їх ідеальна проекція на поняттєво-категорійне поле сучасної психології.
8. Бінарна мислєсхема категорійного світу як осереддя психологічної науки.
9. Ступені розвитку понять в онтогенезі особистості за методологічною концепцією Л.С. Виготського.

10. Закон еквівалентності понять у контексті вузлової для психології людини проблеми мислення і мовлення.
 11. Довгота і широта понять, понятійні картини проблемної свідомості людини, осмислене слово як малий світ свідомості.
 12. Категоризація як логіко-методологічна процедура. Категорійний лад психології (О.М. Ткаченко, В.А. Роменець, П.А. М'ясоїд, А.В. Фурман).
 13. Достатні умови ефективного функціонування наукових шкіл у психології.
 14. Організаційно-діяльнісна гра як унікальна форма професійного методологування.
 15. Лідери наукової школи та її структурно-рольова організація: учні першого і другого кіл, прибічники, опонентське коло, світ науки, освіти культури, суспільства.
 16. Головні завдання наукової школи у лоні розвитку загальнолюдської та етнонаціональної культури.
 17. Шерег причин занепаду гуманітарно зорієнтованих наукових шкіл у період глобалізації цивілізаційного розвитку людства.
 18. Типологічні форми організації життєдіяльності наукових шкіл: протошкола, науково-освітня, школа як дослідницький колектив і як новий напрям у розвитку психології, школа четвертого покоління, або школа парадигмального типу.
 19. Наукові школи в історії психології: В. Вундта, З. Фрейда, К.Г. Юнга, С.Л. Рубінштейна, Л.С. Виготського, В.А. Роменця, Т.С. Яценко, А.В. Фурмана та ін.
 20. Особистість ученого і визначальна роль у створенні дослідницької програми лідера школи. Осереддя творчого потенціалу школи – суттєвий категорійний зсув у розвитку психологічної науки. Освітologia як синтетична соціогуманітарна наука.
 21. Основи теорії професійного методологування.
 22. Науково-методологічні напрями у психології: психоаналітичний, бігевіористський, гештальтпсихологічний, гуманістичний, діяльнісний, канонічно-психологічний, вітакультурний.
- [1; 2; 3; 13; 16; 20; 21; 22; 29; 30].

Заочна форма навчання

Практичне заняття 1

Тема. *Типи наукового мислення і чотирискладовість сучасної науки.*

1. Типологія як методологічна процедура.
2. Поняття про мислесхему як інструмент пізнання. Принцип кватерності в науці і психології.
3. Сцієнтизм і гуманізм як напрями розвитку психології. Канонічна психологія В.А. Роменця: метатеорія, метод вчинкової діалектики, ідея вчинку, принцип учинковості, психософії вчинку.
4. Складові психологічної науки, емпірична, засадова, культурно-світоглядна. Взаємодоповнення теоретичної та емпіричної дослідницької діяльності.

[1; 3; 13; 20; 21; 29].

Практичне заняття 2

Тема. *Мета, завдання, зміст та особливості методологічних досліджень у сфері психології.*

1. Психологія як гуманітарна наука і як сфера мислєдіяльності. Психологічне мислення як предмет методологічних досліджень у психології.
2. Методологічна оптика як система лінз професійного методологування у сфері психології та її класичний, некласичний, посткласичний і постнекласичний інваріанти або типи-стратегії.

3. Базові форми методологування (аналіз, рефлексія, розуміння, мислення, робота, мислєдіяльність) як інтелектуальні інструменти добування методологічного знання про психодуховний світ людини.
4. Авторська концепція професійного методологування, його рівні, форми, наскрізні процеси, критерії, засоби і параметри.
5. Психологічна наука і практика як сфера професійного методологування та рефлексивного конструювання.
6. Методологічні орієнтації (напрями) і методологічні тенденції розвитку сучасної психології.
7. Розуміння та пояснення у психології як логіко-методологічні процедури. [3; 6; 13; 16; 20; 22; 24; 25; 26].

6. Самостійна робота студентів

Метою самостійної роботи студентів є ознайомлення з предметним полем методології науки, структурою, функціями та рівнями організації наукового знання, типами наукової раціональності та еволюція психологічного знання, типами наукового мислення і чотирискладовістю сучасної науки, типологічним обґрунтуванням напрямів методологування у психології, типами парадигмально-дослідницьких методологій у психології, методологічною оптикою циклічно-вчинкової організації теорії як системи раціонального знання, природничо-науковою парадигмально-дослідницькою картою, гуманітарною та екзистенційною парадигмами у психології, критицистською і конструктивістською парадигмально-дослідницькими картами психології, вчинковою і вітакультурною психософськими метапарадигмами, метою, завданнями, змістом та особливостями методологічних досліджень у сфері психології, засадничими умовами виникнення наукових шкіл у психології, категорійним профілем наукової школи, типами наукових шкіл та умовами їх ефективного функціонування.

Завдання: продемонструйте взірець професійного методологування та рефлексивного конструювання у сфері психології.

7. Тренінг з дисципліни

Тема: «Професійне методологування та рефлексивне конструювання у сфері психології».

Завданням тренінгу: дати теоретичні знання та практичні навички для розуміння особливостей професійного методологування та рефлексивного конструювання у сфері психології.

Частина тренінгу	Завдання тренінгу	Вправи
Вступна	Створити сприятливий психологічний простір. Засвоїти правила роботи групи. Налагодження зворотного зв'язку «студент-група» і «група-студент».	Знайомство. Правила. Розминка. Очікування. Вправи на рефлексію.
Основна	Оцінка рівня поінформованості щодо проблеми. Актуалізація проблеми та конкретних завдань для її вирішення. Надання інформації. Засвоєння знань. Формування умінь, навичок. Підведення підсумків щодо змісту роботи.	Інтерактивні техніки. Вправи на оцінку групових процесів, стану групи.
Заклучна	Підведення підсумків щодо процесу роботи. Оцінка отриманого досвіду. Налаштування учасників на атмосферу звичайного життя.	Вправи на рефлексію та відновлення сил учасників. Прощання.

Завдання: на основі здобутих знань з методології психології розробити тренінг, який сприяв би вдосконаленню умінь і навичок професійного методологування та рефлексивного конструювання у сфері психології. Наприклад, тренінг на тему: «Схема мислєдїяльностї Г.П. Щєдровицького і модель модульно-розвивального оргпростору мислєвчинення А.В. Фурмана»

8. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Методологія психологія» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- реферати, презентації;
- екзамен.

9. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Методологія психологія» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль 1		Модуль 2	Модуль 3	Модуль 4
20%	20%	5%	15%	40%
Поточне опитування	Модульний контроль 1	Тренінги	Самостійна робота	Екзамен
1. Оцінка за поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (14 занять, 14 тем – 8 оцінок). 2. Модульний контроль проводиться на 14 практичному занятті. Оцінка за Модульний контроль виставляється на підставі виконання письмового завдання, а саме: 15 тестових завдань, кожне з яких має 4 бали, і одне теоретичне питання, яке має 40 балів.		Оцінювання розробленого і проведеного тренінгу.	Оцінювання завдання «Взірець професійного методологування та рефлексивного конструювання у сфері психології»	Усно. 2 теоретичні питання по 30 балів. 1 практична ситуація – 40 балів.

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)

1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)
------	--	--

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№ п/п	Найменування	Номер теми
1	Мультимедійний проектор	1-13
2	Проекційний екран	
3	Комунікаційне програмне забезпечення (Google Chrome, Firefox)	
4	Наявність доступу до мережі Інтернет	
5	Персональні комп'ютери, ноутбук.	
6	Комунікаційне програмне забезпечення (Zoom) для проведення занять у режимі он-лайн (за необхідності)	
7	Комунікаційна навчальна платформа (Moodle) для організації дистанційного навчання (за необхідності)	
8	Програмне забезпечення: ОС Windows	
9	Інструменти Microsoft Office (Word; Excel; Power Point і т. і.)	

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Академік Роменець: творчість і праці: зб. ст. Упоряд. П.А. М'ясоїд; відп. ред. Л.О. Шатирко. Київ: Либідь, 2016. 272 с.
2. Балл Г.О. Раціогуманістична орієнтація в методології людинознавства. Київ: Вид. ПП "СКД", 2017. 204 с.
3. Вітакультурна методологія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана: колективна монографія. Тернопіль: ТНЕУ. 2019. 980 с.
4. Важинський С.Е., Щербак Т.І. Методика та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. 260 с.
5. Гусельцева М. Методології оновлення психологічної науки. *Психологія і суспільство*. 2018. №1-2. С. 27-37.
6. Гусельцева М. Методологічна оптика як інструмент пізнання. *Психологія і суспільство*. 2017. №4. С. 39-55.
7. Данильян О. Г., Дзьобань О. П. Організація та методологія наукових досліджень: навч. посіб. Харків: Право, 2017. 448 с.
8. Євтушенко М, Хижняк М. Методологія та організація наукових досліджень. Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 350 с.
9. Корягін М. В., Чік М. Ю. Основи наукових досліджень. Навчальний посібник. 2-ге вид.. Київ: Алерта, 2019. 492 с.
10. Конверський А. Основи методології та організації наукових досліджень. Київ: Центр навчальної літератури, 2017. 350 с.
11. Лакатош І. Дослідницькі програми Поппера і Куна у фокусі фальсифікаціонізму. *Психологія і суспільство*. 2013. №4. С. 6-17.
12. Осадча А. Б. Показники реалізації пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень. Наука, технології, інновації. 2018. № 1. С. 23-36.
13. Методологія і психологія гуманітарного пізнання: колективна монографія. До 25-річчя наукової школи професора А.В. Фурмана. Тернопіль: ТНЕУ, 2019. 998 с.
14. Методологія парадигмальних досліджень у соціальній психології: [монографія]. Тернопіль: ВПЦ Економічна думка ТНЕУ, 2013. 100 с.
15. Соболев Х.С., Петровська Н.І., Гуняк О. М. Методологія і принципи наукових досліджень: навч. посіб. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2018. 92 с.
16. Фурман А. В. Ідея і зміст професійного методологування: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 378 с.

17. Фурман А.В. Методолог – професія майбутнього. *Психологія і суспільство*. 2016. №1. С. 16-42.
18. Фурман А.В. Модульно-розвивальний оргпростір методологування: аргументи розширення. *Психологія і суспільство*. 2016. № 1. С. 29-31
19. Фурман А. В., Ребуха Л.З. Складники і форми методологічної організації комплексної гуманітарної експертизи. *Науковий огляд* № 4 (47), 2018
20. Фурман А.В. Сучасні тенденції розвитку сфери психології в оптиці віта культурної методології. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 6-15.
21. Фурман А.В. Архітектоніка теорії діяльності: рефлексивно-вчинковий сценарій метаметодологування. *Психологія і суспільство*. 2022. № 1. С. 7-94.
22. Фурман А.В., Фурман О.Є. Методологічне обґрунтування психології як сфери мислєдїяльності. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 9-45.
23. Швець Ф.Д. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник. Рівне: Вид-во НУВГП, 2016. 151 с.
24. Щєдровицький Г.П. Філософія. Наука. Методологія / Георгій Петрович Щєдровицький. М.: Шк. культ. політики, 1997. 656 с.
25. Щєдровицький Г.П. Засадничі уявлення та категорійні засоби теорії діяльності. *Психологія і суспільство*. 2022. № 1. С. 95-126.
26. Щєдровицький Г.П. Психологія і методологія: перспективи співорганізації. *Психологія і суспільство*. 2021. № 2. С. 122-142.
27. Bagele Chilisa (2019). Indigenous Research Methodologies (NULL). 392p.
28. David L. Gast, Jennifer R. Ledford (2018). Single Case Research Methodology. 436 p.
29. Furman A.V. Volodymyr Romenets as the Architect of the methodology of humanitarian cognition. *Психологія і суспільство*. 2016. № 2. С. 10–24.
30. Research Methodology: Methods And Techniques (Multi Colour Edition).2019. by C.R. Kothari (Author), Gaurav Garg (Author)
31. Runjit Kumar (2019). Research Methodology: A Step-by-Step Guide forBeginner. 528 p.
32. Francis C. Dane (2017). Evaluating Research: Methodology for People WhoNeed to Read Research. SAGE Publications, Inc; 2 edition. 280 p.
33. Shona McCombes. How to write a research methodology. 2019. URL: <https://www.scribbr.com/dissertation/methodology>
34. Scientific methods (English). Sci-Tech Encyclopedia: McGraw-Hill Encyclopedia of Science and Technology, 5th edition [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.answers.com/topic/scientific-method>
35. Scientific methods (English). The American Heritage Dictionary of the English Language, 4lh edition. Режим доступу: <http://www.answers.com/topic/scicntific-method>
36. Walliman, Nicholas (2018) Research methods: the basics/ 2nd edition. Abingdon. Oxon; New York, NY: Routledge